

потенціалу другого (а в перспективі – першого) в світі за численністю контингенту трудових ресурсів.

СУЧАСНИЙ СТАН ПРИРОДНО-ЗАПОВІДНОЇ СИСТЕМИ ТРОСТЯНЕЦЬКОГО РАЙОНУ СУМСЬКОЇ ОБЛАСТІ

Фролов Д.В.

Сумський державний педагогічний університет імені А.С.Макаренка

Постановка проблеми. Проблеми охорони навколишнього середовища в сучасних умовах стають все більш актуальними. З ними доводиться зустрічатися всім регіонам, які мають більш-менш високий рівень розвитку господарства. Не виняток у цьому плані Сумська область в цілому та Тростянецький район, зокрема. Тому задля врегулювання проблем, зумовлених інтенсивною та нераціональною експлуатацією природних ресурсів, задля збереження ландшафтного різноманіття, охорони зникаючих, унікальних видів тварин і рослин у межах досліджуваного району створено систему охорони, використання і відтворення природних територій та об'єктів – природно-заповідний фонд (далі – ПЗФ). Метою статті є вивчення сучасного просторового поширення елементів, структури, кількісного та якісного складу ПЗФ Тростянецького району.

Виклад основного матеріалу. В Законі України «Про природно-заповідний фонд» зазначено, що природно-заповідний фонд становлять ділянки суходолу і водного простору, природні комплекси та об'єкти яких мають особливу природоохоронну, наукову, естетичну, рекреаційну та іншу цінність і виділені з метою збереження природної різноманітності ландшафтів, генофонду тваринного і рослинного світу, підтримання загального екологічного балансу та забезпечення фонових моніторингу навколишнього природного середовища [2].

Природно-заповідний фонд Сумщини представлений унікальними, найкраще збереженими типовими природними територіями та цікавими рукотворними об'єктами. У Сумській області нараховується понад 170,0 тис. га. земель природоохоронного, оздоровчого, рекреаційного та історико-культурного призначення, які мають особливий статус охорони. За винятком єдиної категорії найвищого рангу (біосферних заповідників), природно-заповідний фонд (ПЗФ) області представлений усіма іншими категоріями [4]. Так, зокрема, на території Тростянецького району знаходяться 1 національний природний парк, 1 заказник, 1 парк-пам'ятка садово-паркового мистецтва загальнодержавного значення; 2 заказники, 1 парк-пам'ятка садово-паркового мистецтва, 2 ботанічні пам'ятки природи місцевого значення; 8 заповідних урочищ (табл. 1) [5].

Загальна площа Тростянецького району становить 104,78 тис. га, заповідні території – 5634,72 га (рис. 1).

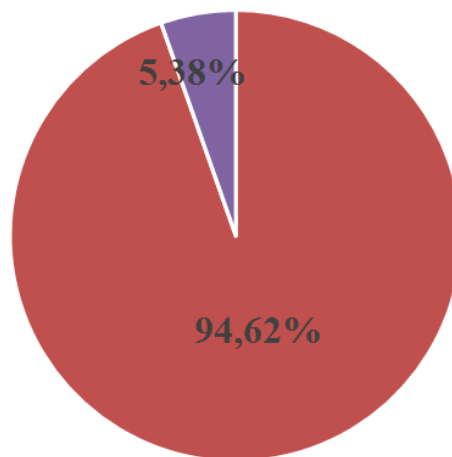
Таблиця 1

Перелік територій та об'єктів ПЗФ Тростянецького району

№ з/п	Назва природно-заповідного об'єкту	Загальна площа, га	Місцеві сільські ради (селищні, міські), га	Знаходиться у віданні господарств, підприємств, організацій та їх площа, га
Національний природний парк				
1.	Гетьманський (Загальна площа – 23360,1 га)	5184,4		Гетьманський національний природний парк Мінприроди України – 5184,4
	З них власних земель	1474,7	Кам'янське – 1142,3 Зарічненська – 332,4	
	Включені до складу парку без вилучення земель у землекористування	3709,7	Кам'янське – 1383,0 Зарічненська – 1378,7 Мащанська – 356,0 Тростянецька міська – 592,0	Тростянецький держлісгосп – 3518,0 Тростянецький агролісгосп – 100,4 Тростянецька райдержадміністрація – 91,3
Заказник загальнодержавного значення				
2.	«Бакирівський» – гідрологічний. (Загальна площа – 2606,0 га). У складі Гетьманського НПП)	998,7	Кам'янська	Гетьманський НПП – 998,7
Парк-пам'ятки садово-паркового мистецтва загальнодержавного значення				
3.	«Тростянецький»	256,0	Тростянецька міська – 66,6 Мащанська – 189,4	Тростянецький держлісгосп – 256,0
Заказники місцевого значення				
4.	«Лисиця» – ландшафтний	142,5	Боромлянська	Боромлянська сільська рада – 88,0 Тростянецький агролісгосп – 54,5
5.	«Боромлянський» – ентомологічний	6,0	Боромлянська	Боромлянська сільська рада – 2,5 Тростянецький агролісгосп – 3,5
Парк-пам'ятка садово-паркового мистецтва місцевого значення				
6.	«Гребенківський»	12,6	Гребениківська	Тростянецький агролісгосп – 12,0 Гребениківська сільрада – 0,6
Заповідні урочища				
7.	«Макове»	15,6	Криничанська	Тростянецький держлісгосп – 15,6
8.	«Ділянка лісу»	12,0	Криничанська	Тростянецький держлісгосп – 12,0
9.	«Нескучанська дача»	11,9	Мащанська	Тростянецький держлісгосп –

	(У складі Гетьманського НПП)			11,9
10.	«Залугове» (У складі Гетьманського НПП)	4,2	Кам'янська	Тростянецький держлісгосп – 4,2
11.	«Ділянка лісу»	5,1	Кам'янська	Тростянецький держлісгосп – 5,1
12.	«Красне» (У складі Гетьманського НПП)	16,2	Становська	Тростянецький держлісгосп – 16,2
13.	«Сумська діброва» (У складі Гетьманського НПП)	22,3	Заріченська	Тростянецький держлісгосп – 22,3
14.	«Веселе» (У складі Гетьманського НПП)	36,3	Люджанська	Тростянецький держлісгосп – 36,3
Ботанічні пам'ятки природи місцевого значення				
15.	«Тростянецькі липи»	0,5	Тростянецька міська	П-тво «Тростянецькомунсервіс» – 0,5
16.	«Дуби на вул. Миру»	0,02	Тростянецька міська	П-тво «Тростянецькомунсервіс» – 0,02

Використання природних ресурсів у межах територій ПЗФ Сумської області, зокрема в Тростянецькому районі, здійснюється за наступними напрямками: використання орних земель, збирання ягід, грибів, плодів та насіння, лікарської сировини, сінокошіння, випасання худоби, використання територій в рекреаційних та культурно-освітніх цілях, а також здійснюються природоохоронні господарські заходи (рис. 2) [4].

■ Інші території ■ Заповідні території

Рис. 1. Частка заповідних територій від загальної площі району, % (на 1 січня 2016 р.) (побудовано за даними [1, 6])

Проаналізувавши діаграму, можна сказати, що найбільша частка на господарське використання території району припадає на розораність земельних угідь та лісистість.

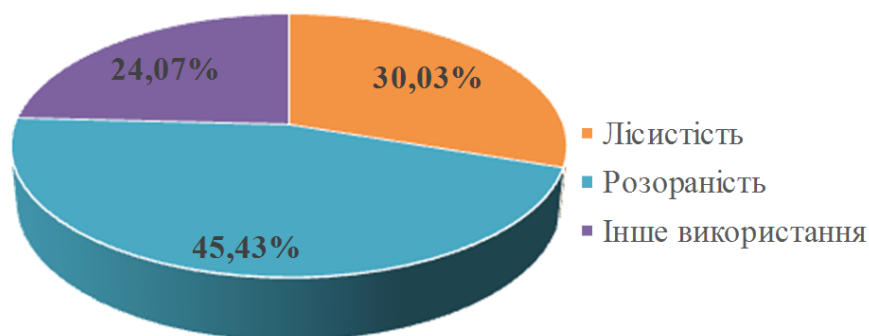

Рис. 2. Ступінь господарського використання території району, %
(побудовано за даними [5])

Висновки. Найкращий стан охорони, підтримки та попередження порушень заповідного режиму спостерігається на землях природно-заповідних установ. На території ПЗФ, де землекористувачами є держлісгосп, як правило, ведеться регламентоване використання природних ресурсів і дотримується кращий порядок. Якщо лісгосподарські підприємства встановлюють державні охоронні знаки, здійснюють контроль за дотриманням заповідного режиму, то цього немає на територіях, які знаходяться у користуванні значної частини сільських і селищних рад. На територіях останніх частіше за все мають місце самовільні рубки, а також сінокосіння й випасання худоби без дозволів, порушення ґрунтового покриву тощо.

Істотних збитків природі заповідних об'єктів наноситься також рекреаційним використанням, пов'язаними із палінням вогнищ, самовільним вирубуванням деревної, чагарникової рослинності, особливо – браконьєрством, яке проявляється у знищенні рослинності, ущільненні ґрунтового покриву відпочиваючими, туристами. Також актуальною залишається проблема збереження та реконструкції парків-пам'яток садово-паркового мистецтва. Тому пріоритетними напрямками залишається нове заповідання за рахунок створення ще ряду природно заповідних установ найвищих категорій заповідності.

Література

1. Головне управління статистики у Сумській області: [Електронний ресурс]. – Режим доступу: www.sumy.ukrstat.gov.ua
2. Закон України «Про природно-заповідний фонд України» // Офіційний сайт Верховної Ради України [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://zakon2.rada.gov.ua>
3. Заповідні скарби Сумщини / Під заг. ред. Андрієнко. – Суми: Джерело, 2001. – 208 с.
4. Корнус А.О. Географія Сумської області: природа, населення, господарство / А.О. Корнус, І.В. Удовиченко, Г.Г. Леонтьєва, В.В. Удовиченко, О.Г. Корнус. – Суми: ФОП Наталуха А.С., 2010. – 184 с.
5. Природно-заповідний фонд Сумської області: Атлас-довідник. – К.: ТОВ «Українська Картографічна Група», 2016. – 94 с.
6. Статистичний щорічник Сумської області за 2016 рік / За ред. Л.І. Олехнович. – Суми: Головне управління статистики у Сумській області, 2016. – 481 с.